

ความชุกของการจำหน่ายยาอย่างผิดกฎหมายในร้านชำอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ศิริพร จิตประสิทธิศิริ

กลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภค โรงพยาบาลสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาความชุกของการจำหน่ายยาอย่างผิดกฎหมายในร้านชำที่อยู่ในอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา **วิธีการ:** การศึกษานี้สำรวจร้านชำใน 4 ตำบล ตำบลละ 50 ร้าน รวมทั้งหมด 200 ร้าน จากร้านชำทั้งอำเภอ 426 ร้านในระหว่างวันที่ 1 มีนาคม-30 เมษายน พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างร้านชำด้วยวิธีการแบบตามสะดวก โดยเลือกร้านที่อยู่ในชุมชนศูนย์กลางของตำบลนั้น ๆ เป็นอันดับแรกก่อน ผู้วิจัยบันทึกชื่อยาทุกยี่ห้อที่พบในร้านชำ หลังจากนั้นนำรายการยาที่สำรวจได้มาวิเคราะห์ประเด็นความผิดตามกฎหมายของยาแต่ละตัวตามพระราชบัญญัติยาหรือพระราชบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง **ผลการวิจัย:** ข้อมูลจาก 198 ร้านมีความสมบูรณ์สามารถใช้ในการวิเคราะห์ได้ ร้านชำ 188 ร้าน (ร้อยละ 94.94) มีการขายยาที่ผิดกฎหมาย (ยาทุกชนิดที่ไม่ใช่ยาสามัญประจำบ้าน) ร้านยาอีก 10 ร้านไม่มีการจำหน่ายยา ร้านชำร้อยละ 13.3 (จาก 188 ร้านที่จำหน่ายยา) จำหน่ายยาชุด การศึกษาพบยาหมดอายุในร้านชำร้อยละ 8 ของร้านชำที่มียาจำหน่าย ร้านชำที่จำหน่ายยามีจำนวนยาเฉลี่ย 15 รายการต่อร้าน โดยเป็นยาที่ถูกกฎหมายเฉลี่ย 2 รายการต่อร้าน (คิดเป็นร้อยละ 13.3) ผลการสำรวจทั้ง 4 ตำบลได้ผลตรงกันว่า ร้านชำจำนวนมากเข้าใจผิดว่า ยาอันตรายและยาบรรจุเสร็จที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ ที่ตนเองขายอยู่นั้นเป็นยาสามัญประจำบ้าน เพราะเห็นการโฆษณาในสื่อต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย แต่ทั้ง 4 ตำบลต่างกันในเรื่องแหล่งกระจายยาให้ร้านชำ คือ ตำบลที่เป็นศูนย์ราชการคือตำบลคูยายหมื่น และที่ใกล้ศูนย์ราชการคือตำบลลาดกระทิง มีแหล่งกระจายยาจากร้านในอำเภอ แต่ตำบลที่อยู่ห่างออกไป คือตำบลทุ่งพระยาและตำบลท่ากระดาน ร้านชำมักซื้อจากร้านนอกเขตอำเภอมากกว่า **สรุป:** การสำรวจใน 4 ตำบลของอำเภอสนามชัยเขต พบว่า มีการขายยาผิดกฎหมายแทบทุกร้าน แต่มีลักษณะของการผิดกฎหมายที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: งานคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายยา ร้านชำ แหล่งกระจายยา

รับต้นฉบับ: 12 มี.ค. 2561, ได้รับบทความฉบับปรับปรุง: 20 มิ.ย. 2561, รั้งลงตีพิมพ์: 15 ก.ค. 2561

ผู้ประสานงานบทความ: ศิริพร จิตประสิทธิศิริ กลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภค โรงพยาบาลสนามชัยเขต อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา 24160 E-mail: sjitsiri@gmail.com

Prevalence of Illegal Drug Distribution among Groceries in Sanamchaikhet District, Chachoengsao

Siriphorn Jitprasithsiri

Pharmacy and Consumer Protection Department, Sanamchaikhet Hospital, Chachoengsao

Abstract

Objective: To study the prevalence of illicit drug distribution in grocery stores in Sanamchaikhet District, Chachoengsao. **Method:** This study surveyed 200 from the total of 426 groceries in 4 sub-districts with 50 in each sub-district from March 1 to April 30, 2016. The samples were selected by convenience sampling by choosing a first shop located at the center of the sub-district. The researchers recorded drug names of all medication products identified in the groceries. Subsequently, the researcher analyzed each drug item for wrongdoings according to the Drug Act or related acts. **Results:** Data from 198 were complete and could be used by data analysis. Illegal drugs (non-household remedies) were found in 188 pharmacies (94.94%), while 10 had no drug in the stores. 13.3% of the groceries (from 188 drug selling groceries or DSGs) sold Ya-chud. The study found expired drug stores in 8% of DSGs. Average number of drugs available in each DSG was 15, with an average of 2 lawful drugs (13.3%). The results from survey in 4 sub-districts were identical that many grocery stores misunderstood that dangerous drugs and package drugs other than dangerous or specially controlled drugs sold in their stores were household drugs because they were widely advertised in mass media. However, four districts were different in the sources of drugs to the shops. Sub-district located in the government center (Ku-yan-mee) and that near the government center (Lad-Krating) had drug stores in the District as their source of drug. For those far way, (Thung Phraya and Tha Kradan), drug stores outside the District were their source of drugs. **Conclusion:** Surveys in the 4 subdistricts of Sanamchaikhet District have found that almost all groceries sold illegal drugs. However, violation of the law was found in different aspects.

Keywords: consumer protection, drug law, groceries, drug distribution

บทนำ

รายงานวิจัยหลายชิ้นพบว่า เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย ประชาชนนิยมซื้อยาใช้เอง นอกจากนี้ 1 ใน 3 ของมูลค่าการบริโภคยาเกิดจากพฤติกรรมการรักษาตนเองของประชาชน (1) การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2556 ของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประชาชนซื้อหรือหายากินเองถึงร้อยละ 17.6 (2) การซื้อยาจากร้านชำที่มีการขายยาที่ผิดกฎหมายอาจทำให้ประชาชนได้รับอันตรายจากการใช้ยาได้

พระราชบัญญัติยาควบคุมการกระจายยาอย่างเป็นระบบ เช่น ให้มีการจ่ายยาโดยผ่านแพทย์หรือเภสัชกร และขายยาได้เฉพาะในร้านขายยาเท่านั้นยกเว้นยาสามัญประจำบ้านที่สามารถขายได้ทั่วไป ดังนั้นการขายยาที่นอกเหนือจากยาสามัญประจำบ้านในร้านชำ จึงเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และมีบทลงโทษที่รุนแรง ซึ่งโทษของการขายยาโดยไม่ได้รับอนุญาต คือ จำคุกไม่เกิน 5 ปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท โทษของการขายยาไม่มีทะเบียนคือ จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำและปรับ โทษของการขายยาที่ถูกเพิกถอนทะเบียน คือ จำคุกไม่เกิน 3 ปีและปรับไม่เกินห้าพันบาท และโทษของการขายยาชุดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำและปรับ (3)

งานวิจัยหลายชิ้นพบว่า ร้านชำจำหน่ายยาที่ไม่เหมาะสมและผิดกฎหมาย เช่น ในจังหวัดปทุมธานี (4) พบการจำหน่ายยาชุดในร้านขายสินค้าทั่วไป 11 ร้านจากทั้งหมด 25 ร้านที่สำรวจ ยาชุดส่วนใหญ่ ที่พบประกอบด้วยสเตียรอยด์ และยาปฏิชีวนะ ได้แก่ amoxicillin และ tetracycline นอกจากนี้ยังพบยาบรรจสุเสร็จที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ ยาหมดอายุ ยาไม่มีทะเบียนยาแผนโบราณ และยาชุด เป็นต้น การขายยาดังกล่าว นอกจากจะผิดกฎหมายแล้ว ยังทำให้ผู้ใช้ยาได้รับอันตราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพ้ยาที่อาจมีผลรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้และยังทำให้เกิดปัญหาเชื้อดื้อยา การศึกษาในผู้ป่วยของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ พบว่า ผู้ป่วยร้อยละ 40.3 ซื้อยารับประทานเองจากร้านชำหรือรถเร่ (5) การทบทวนสภาพปัญหาและการวิจัยเกี่ยวกับระบบยาของประเทศไทย โดยสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ. 2550 เกี่ยวกับการกระจายผลิตภัณฑ์ยาในท้องตลาด ระบุว่า มีการกระจายยาสู่ประชาชนในช่องทางที่ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพค่อนข้างสูง

เช่น อินเทอร์เน็ต ร้านสะดวกซื้อ และร้านชำ และมีการใช้ยาอย่างไม่สมเหตุผล เสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน (6) การสำรวจร้านชำในอำเภอพรหมณานิคม จ.สกลนคร จำนวน 317 ร้าน เมื่อ พ.ศ. 2557 พบยาชุด ยาปฏิชีวนะ ยา ลูกกลอน และยาอันตรายภายในร้านชำร้อยละ 84.52 (7) การศึกษาในร้านชำ 34 ร้านในเขตอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปางระหว่าง 1 ตุลาคม 2557 ถึง 31 มกราคม 2558 พบร้านชำร้อยละ 21.9 มีการจำหน่ายยาปฏิชีวนะ (8) และในอำเภอเมืองปานปี พ.ศ. 2556 พบร้านชำร้อยละ 82.9 จากการสำรวจทั้งหมด 35 ร้าน มีการจำหน่ายยาที่ห้ามตามกฎหมายอย่างน้อย 1 รายการ (9) จากการสำรวจยาไม่เหมาะสมในร้านชำ 12 ร้าน ในอำเภอสนมชัยเขต พ.ศ. 2552 (10) พบว่ามียาไม่เหมาะสมทั้งหมด 77 ยี่ห้อ ซึ่งนิยามยาที่ไม่เหมาะสม หมายถึง ยาที่ถูกเพิกถอนทะเบียนแล้วในต่างประเทศตั้งแต่ 5 ประเทศขึ้นไป ยาที่มีสูตรผสมที่ไม่เหมาะสม ยาที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนในต่างประเทศ รวมทั้งรายการยาที่ประชาชนมีพฤติกรรมการใช้ไม่เหมาะสมด้วย แต่ยังไม่วางยาที่ผิดกฎหมาย อีกทั้งเป็นการสำรวจเพียงแค่ 12 ร้านชำ จากทั้งหมด 426 ร้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสำรวจอย่างเป็นระบบในเรื่องการจำหน่ายยาที่ผิดกฎหมายในร้านชำของอำเภอสนมชัยเขต เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ยาในงานวิจัยนี้คือ ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาให้เป็นยา ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นประเภทอื่น ๆ เช่น อาหาร แม้จะถูกนำไปใช้อย่างมีวัตถุประสงค์เป็นยา จะไม่ถูกนำมาวิเคราะห์ในการศึกษารั้งนี้ ตัวอย่าง เช่น ผงเกลือแร่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นอาหาร ส่วนยาที่เป็นภูมิปัญญาที่ประชาชนทำเองและมีวัตถุประสงค์ใช้เป็นยา จะถูกคัดเข้าการศึกษาด้วยเช่นกัน เช่น ยาหม่องโพลสด

พื้นที่วิจัย

การสำรวจร้านชำทำในทั้ง 4 ตำบลของอำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม ถึง 30 เมษายน พ.ศ. 2559 ประชากรของอำเภอสนมชัยเขต ส่วนใหญ่อยู่ พ ย พ มา จาก จั ง ห ว้ ด ทา ง ภ า ค ตะวันออกเฉียงเหนือ (12-13) ลักษณะพื้นที่ของแต่ละตำบลมีดังนี้ ตำบลคูยายหมี่ (14) มีพื้นที่ 159 ตารางกิโลเมตร

มีประชากร 11,033 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1/5/2556) มีความหนาแน่นของประชากร 69.4 คน/ตารางกิโลเมตร มี 17 หมู่บ้าน 1 เทศบาล และ 1 พื้นที่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเป็นตำบลที่เป็นที่ตั้งหน่วยราชการ ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอและโรงพยาบาล มีหน่วยบริการของสาธารณสุข 3 แห่ง คือ ศูนย์สุขภาพชุมชน (PCU ของโรงพยาบาล) 1 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 2 แห่ง มีร้านขายยา 5 ร้าน เป็นร้านขายยาประเภทร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) จำนวน 3 ร้าน ประเภทร้านขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจุน้ำที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ (ขย.2) จำนวน 2 ร้าน (14)

ตำบลท่ากระดานห่างจากอำเภอสนมชัยเขต 20 กิโลเมตร มีพื้นที่ 483 ตารางกิโลเมตร ประชากร 8,589 คน (ข้อมูล ณ เดือน 12/2557) มีความหนาแน่นของประชากร 17.8 คน/ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 23 หมู่บ้านและ 1 อบต. หน่วยบริการของสาธารณสุขในตำบลประกอบด้วย รพ.สต. 8 แห่ง คลินิกพยาบาล 2 แห่ง ร้านขายยาแผนปัจจุบัน 2 แห่ง เป็นร้าน ขย.1 และ ขย.2 อย่างละ 1 แห่ง ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูง มีภูเขาและลำคลองเป็นแนวกั้นเขตแดน ตำบลติดต่อกับตำบลทุ่งพระยาและอำเภอท่าตะโก และแม่น้ำมูลอยู่มามาย การเดินทางมาตัวอำเภอสนมชัยเขตจากตำบลท่ากระดาน ต้องเดินทางช่วงเวลากลางวัน เนื่องจากต้องหลบหลีกช้างที่จะออกหากินในช่วงเวลาตั้งแต่โพล้เพล้เป็นต้นไป ประชาชนบางส่วนมักเดินทางไปยังอำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้วซึ่งเป็นเขตที่ติดต่อ ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาชีพหลัก คือ ทำไร่ ทำนา และทำสวน (15)

ตำบลทุ่งพระยาห่างจากอำเภอสนมชัยเขต 36 กิโลเมตร มีพื้นที่ 337 ตารางกิโลเมตร ประชากร 15,803 คน (ข้อมูล ณ เดือน 5/2555) มีความหนาแน่นของประชากร 46.9 คน/ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 19 หมู่บ้านและ 1 อบต. หน่วยบริการของสาธารณสุขประกอบด้วย รพ.สต. 2 แห่ง ตำบลนี้ติดอำเภอพนมสารคาม การเดินทางไปอำเภอพนมสารคามสะดวกกว่าเดินทางมายังอำเภอสนมชัยเขต ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก สลับกับภูเขาและป่าสงวนเสื่อมโทรม อาชีพหลักของประชาชน คือ ทำนา ทำสวน และทำไร่ (16)

ตำบลลาดกระทิง ห่างจากอำเภอสนมชัยเขต 15 กิโลเมตร มีพื้นที่ 196 ตร.กม. ประชากร 10,597 คน (ข้อมูล ณ เดือน 9/2556) มีความหนาแน่นของประชากร 52 คน /ตร.กม. ประกอบด้วย 11 หมู่บ้านและ 1 อบต. หน่วยบริการของสาธารณสุขประกอบด้วย รพ.สต. 2 แห่ง ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ดอนเป็นลูกคลื่นสูง ๆ ต่ำ ๆ และเป็นภูเขา การคมนาคมสามารถเดินทางไปตัวอำเภอสนมชัยเขตได้สะดวก อาชีพหลัก คือ การทำไร่ (17)

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา คือ ร้านชำในอำเภอสนมชัยเขตทั้งหมด จำนวน 426 ร้าน (11) ขนาดตัวอย่าง คือ 195 ร้าน โดยคำนวณจากสูตรการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรกลุ่มเดียว การศึกษากำหนดให้สัดส่วนของประชากรร้านชำที่มีการขายยาที่ไม่เหมาะสม คือ ร้อยละ 85 ซึ่งอ้างอิงจากผลการสำรวจร้านชำในอำเภอพรหมนาค จังหวัดสกลนคร เนื่องจากมีลักษณะประชากรที่คล้ายคลึงกัน การศึกษากำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าที่ร้อยละ 5

การเลือกร้านใช้วิธีการแบบตามสะดวก ตำบลละ 50 ร้าน รวมทั้งหมด 200 ร้าน ผู้วิจัยเลือกร้านที่อยู่ในชุมชนศูนย์กลางของตำบลนั้น ๆ เป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นร้านชำขนาดใหญ่และมีรายการยามากกว่าร้านชำที่อยู่ในหมู่บ้านเล็ก ๆ

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วยวิจัย 1 คนที่ผ่านการฝึกให้สามารถอ่านฉลากยาได้ ช่วยเก็บข้อมูลเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสำรวจที่แสดงรายการยาที่ผู้วิจัยเคยสำรวจพบว่ามีอยู่ในชุมชนเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา โดยแสดงชื่อการค้า รูปแบบ ส่วนประกอบ เลขทะเบียนตำรับยา ชื่อบริษัท และประเภทยา ผู้วิจัยจดชื่อยาทุกยี่ห้อที่มีในร้านชำ สำหรับยาที่ชื่อยาที่อยู่ในแบบสำรวจแล้ว ผู้เก็บข้อมูลตรวจสอบเลขทะเบียนตำรับยาบนฉลากที่พบและในแบบฟอร์มเก็บข้อมูล หากเลขทะเบียนตำรับไม่ตรงกัน หรือเป็นยาที่ชื่อยาใหม่ ก็จะจดข้อมูลให้ครบตามแบบเก็บข้อมูล หากไม่สามารถจดข้อมูลได้ครบในพื้นที่ จะชื่อยาตัวนั้นกลับมาบันทึกข้อมูลในภายหลัง ในกรณีที่ไม่สามารถชื่อยากลับมาได้ จะจดชื่อการค้าของยา ชื่อบริษัทยา และเลขทะเบียนตำรับยามาตรวจสอบรายละเอียดอื่นๆ เพิ่มเติม โดยเฉพาะประเภทของยาตามกฎหมายจากเว็บไซต์ของ “งานบริการข้อมูลผลิตภัณฑ์สุขภาพผ่านอินเทอร์เน็ต” ของ

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (fdaolap.fda.moph.go.th/logistics/drugdrug/DSerch.asp) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อสรุปความชุกของการจำหน่ายยาที่ผิดกฎหมาย

ผลการวิจัย

การสำรวจร้านชำทั้งหมด 200 ร้าน สามารถนำข้อมูลจาก 198 ร้าน มาวิเคราะห์ได้ ข้อมูลจากร้านชำอีก 2 ร้านไม่สมบูรณ์ ทำให้ไม่สามารถระบุได้ว่า ผลิตภัณฑ์ที่พบเป็นยาประเภทใดเนื่องจากจดเลขทะเบียนยาหรือชื่อยาไม่สมบูรณ์ ทำให้ไม่สามารถสืบค้นได้ว่าผิดกฎหมายหรือไม่ อย่างไรก็ตามตัวอย่างจำนวน 198 ร้านนั้น ยังคงมากกว่าขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้

จำนวนร้านชำที่ขายยาผิดกฎหมาย

จากร้านชำจำนวน 198 ร้าน พบว่ามีร้านที่ไม่มีขายยา จำนวน 10 ร้าน (ร้อยละ 5.1) ในร้านชำที่มีขายยาจำนวนทั้งหมด 188 ร้านนั้น พบว่ามีร้านที่ไม่มียาสามัญประจำบ้านขายเลยร้อยละ 30.3 ในขณะที่มีการขายยาผิดกฎหมายทุกร้าน (ร้อยละ 100) กล่าวคือ ไม่มีร้านใดเลยที่

ขายแต่ยาสามัญประจำบ้าน ประเด็นผิดกฎหมายที่พบในแต่ละร้านมีความแตกต่างกัน เช่น มีบางร้านไม่มียาอันตรายขาย แต่กลับพบว่ามียาบรรจสุเสร็จที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ (ยอว่า ยาบรรจสุเสร็จ) ซึ่งเป็นยาที่ห้ามขายในร้านชำเช่นเดียวกัน และมี 1 ร้าน ที่ไม่พบยาอันตรายและยาบรรจสุเสร็จ เลย แต่กลับพบการแบ่งบรรจุยาพาราเซตามอล 10 เม็ดใส่ถุงพลาสติกมัดด้วยหนังยาง (ตารางที่ 1)

ยาที่ผิดกฎหมายในร้านชำ

ลักษณะของการขายยาผิดกฎหมายที่พบ คือ มีการขายยาอันตรายพบมากถึงร้อยละ 98.4 ของร้านชำที่สำรวจ รองลงมา คือ การขายยาบรรจสุเสร็จ ที่พบในร้านชำร้อยละ 92 การขายยาแผนโบราณซึ่งพบในร้านชำร้อยละ 58.6 และยาใช้ภายนอก (ที่ไม่ใช่ยาสามัญประจำบ้าน) ในร้านชำร้อยละ 14.4

นอกจากนี้ ยังพบการทำผิดพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ในลักษณะอื่น ๆ คือ การขายยาที่ถูกยกเลิกทะเบียนแล้ว ยาหมดอายุ ยาชุด และการแบ่งบรรจุยาขาย ร้อยละ 10 เม็ด (พาราเซตามอลและคลอเฟนิรามีน) โดยผู้ขายไม่ทราบว่าเป็นผิดกฎหมาย (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1. ความชุกของการขายยาในร้านชำ

	จำนวนร้าน (ร้อยละ)				
	คูยายหมี	ลาดกระทิง	ทุ่งพระยา	ท่ากระดาน	รวม
จำนวนร้านที่สำรวจ	46	49	52	51	198
ไม่พบการขายยา	2 (4.3)	2 (4.1)	2 (3.8)	4 (7.8)	10 (5.1)
พบการขายยา	44	47	50	47	188
ไม่พบยาสามัญประจำบ้าน	6 (13.6)	17 (36.2)	17 (34)	17 (36.2)	57 (30.3)
พบยาผิดกฎหมาย	44 (100)	47 (100)	50 (100)	47 (100)	188 (100)
พบยาอันตราย	44 (100)	45 (95.7)	50 (100)	46 (97.9)	185 (98.4)
พบยาควบคุมพิเศษ	0	1 (2.1)	0	0	1 (0.5)
พบยาบรรจสุเสร็จ	42 (95.5)	43 (91.5)	45 (90)	43 (91.5)	173 (92)
พบยาแผนโบราณ	30 (68.2)	23 (48.9)	31 (62)	28 (59.6)	112 (58.6)
พบยาใช้ภายนอก	5 (11.4)	8 (17)	6 (12)	8 (17)	27 (14.4)
การกระทำอื่น ๆ ที่ผิดกฎหมาย					
พบยายกเลิกทะเบียน	4 (9.1)	3 (6.4)	5 (10)	1 (2.1)	13 (6.9)
พบยาไม่มีทะเบียน	0 (0)	0 (0)	1 (2)	2 (4.3)	3 (1.6)
พบยาชุด	8 (18.2)	7 (14.9)	3 (6)	7 (14.9)	25 (13.3)
พบยาหมดอายุ	6 (13.6)	3 (6.4)	2 (4)	4 (8.5)	15 (8)
พบยาแบ่งบรรจุ	3 (6.8)	6 (12.8)	5 (10)	4 (8.5)	18 (9.6)

ตามมาตรา 88(6) แห่งพระราชบัญญัติยา 2510 ระบุข้อห้ามการโฆษณาสรรพคุณของยาอันตรายและยาควบคุมพิเศษ การโฆษณายาจึงทำได้เฉพาะยาสามัญประจำบ้านและยาบรรจสุเสร็จ เท่านั้น ปัญหาที่พบในอำเภอสนามชัยเขตที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณา คือ ผู้ประกอบการร้านชำจำนวนมากเข้าใจผิดว่า ยา tiffy และ decolgen เป็นยาสามัญประจำบ้าน ในความจริง ยาทั้งสองตัวมีสถานะทางกฎหมายเป็นยาบรรจสุเสร็จ จึงสามารถโฆษณาได้ในสื่อทั่วไป อย่างไรก็ตามการสำรวจในร้านชำทุกร้านที่มียา 2 ตัวนี้ขาย จะพบว่า เป็นยา tiffy dey และ/หรือ decolgen prin ซึ่งมี phenylephrine อยู่ในสูตรยา และมี paracetamol มากกว่า 325 มิลลิกรัม สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจึงอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนเป็นยาอันตราย ซึ่งไม่สามารถโฆษณากับประชาชนได้ แตกต่างจากยา tiffy และ decolgen ที่สามารถโฆษณาได้ในสื่อทั่วไป เจ้าของร้านชำและประชาชนจึงเกิดความเข้าใจผิดว่า tiffy dey และ/หรือ decolgen prin เป็นยาสามัญประจำบ้านด้วย นอกจากนั้นแล้ว รูปลักษณะของยายังทำให้ประชาชนเข้าใจผิดได้ คือ ยา tiffy จะดูเหมือนกับ tiffy dey อย่างมาก และ decolgen ดูเหมือนกับ decolgen prin อย่างมากด้วยเช่นเดียวกัน

ในส่วนของการพบยาควบคุมพิเศษนั้น ยาที่พบเป็นยาคลอแรมเฟนิคอลแคปซูลเขียวขาว และยา dexamethasone โดยพบยาทั้ง 2 ตัวในร้านชำร้านเดียวกัน และพบเพียง 1 ร้าน ยาคลอแรมเฟนิคอลแคปซูลเขียวขาวพบบรรจุอยู่ในซองยาไม่มีฉลากจำนวนประมาณ 100 เม็ด เมื่อสอบถามเจ้าของร้านชำจึงได้ข้อมูลว่าเป็นยาคลอแรมเฟนิคอล ซึ่งแบ่งขายให้เจ้าของไก่ชน ที่จะมาซื้อให้ไก่กิน หลังจากชนไก่ ส่วนยา dexamethasone ที่พบนั้น พบบรรจุอยู่ในกระป๋องยาที่มีฉลากครบถ้วน มีลักษณะพร้อมจะแบ่งขาย และมีลักษณะเก่าฝุ่นจับ แต่ยังไม่หมดอายุ

ประเด็นอื่น ๆ ของการขายยาผิดกฎหมาย

ประเด็นอื่น ๆ ของการขายยาผิดกฎหมายที่สำรวจพบ คือ การขายยาที่ยกเลิกทะเบียนแล้ว พบในร้านชำร้อยละ 6.9 การขายยาที่ไม่มีทะเบียนยา พบในร้านชำร้อยละ 1.6 และการขายยาชุดที่พบในร้านชำร้อยละ 13.3 โดยมีข้อน่าสังเกตคือ พบการขายยาชุดในตำบลทุ่งพระยา น้อยกว่าตำบลอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด การขายยาหมดอายุพบร้อยละ 8 ของร้านชำที่สำรวจ โดยพบน้อยที่สุดในตำบลทุ่งพระยาเช่นเดียวกัน และพบมากที่สุดในตำบลคูยายหมี่

นอกจากนี้ ยังพบการแบ่งบรรจุยา พบในร้านชำร้อยละ 9.6 ยาที่มีการแบ่งบรรจุ พบ 3 รายการ คือ ยาพาราเซตามอลสีฟ้า-ขาว ถูกละ 10 เม็ด ยาคลอเฟนิรามีน ถูกละ 10 เม็ด และยาแคปซูลดำ-แดง ถูกละ 2 แคปซูล ซึ่งร้านชำให้ข้อมูลว่าเป็นยาแก้ไอเสบ คนซื้อนำไปใส่แผลให้ไก่ชน หรือแผลของตนเอง วิธีการแบ่งบรรจุคือ ใส่ถุงพลาสติกขนาดเล็ก (ถุงพลาสติกใส่น้ำจิ้ม) แล้วใช้หนังยางรัด โดยไม่มีฉลากให้ข้อมูลใด ๆ แม้แต่ชื่อยา (ผู้วิจัยทราบชื่อยาจากการถามร้านชำ) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ยาที่ถูกยกเลิกทะเบียน

การสำรวจร้านชำพบยาที่ถูกยกเลิกทะเบียนทั้งหมด 7 รายการ เป็นยาที่ทะเบียนยาถูกยกเลิกไม่นานเกิน 6 เดือน 1 รายการ คือ scorpon tablet (vitamin B1-6-12) พบในร้านชำ 1 ร้าน ในตำบลลาดกระทิง ยามีสถานะเป็นยาบรรจสุเสร็จ ทะเบียนยาเลขที่ 2A287 ถูกยกเลิกทะเบียนเมื่อ 1/3/59 ดังนั้นยาดังนี้จึงไม่จัดว่าเป็นยาผิดกฎหมาย ส่วนยาที่ทะเบียนยาถูกยกเลิกนานเกิน 6 เดือน มี 6 รายการ คือ

1) patar75 solution (M16 for toothache สูตรประกอบด้วย per 100 ml clove oil 7 gm, camphor 10 gm และ lidocaine 0.75 gm) มีสถานะเป็นยาบรรจสุเสร็จ ทะเบียนยาเลขที่ 2A888/29 ถูกยกเลิกทะเบียนเมื่อ 27/6/56 การสำรวจพบยานี้ในร้านชำ 7 ร้าน ในตำบลคูยายหมี่ ลาดกระทิง และทุ่งพระยา บริษัทขออนุญาตเลขทะเบียนใหม่ คือ 2A106/56 โดยตัด clove oil ออกไป 1 ตัว แต่ส่วนประกอบอีก 2 ตัวยังคงเดิม ในขณะที่รูปลักษณะผลิตภัณฑ์ยังคงเหมือนเดิม ซึ่งในพื้นที่ที่พบยาเลขทะเบียนใหม่นี้อยู่ในร้านชำอื่น ๆ เช่นเดียวกัน

2) patar enema solution (sodium chloride 15 gm/100 ml ขนาด 10ml) สถานะของยาเป็นยาบรรจสุเสร็จ ทะเบียนยาเลขที่ 1A1765/29 ถูกยกเลิกทะเบียนเมื่อ 20/6/56 การสำรวจพบยานี้ในร้านชำ 3 ร้าน ในตำบลคูยายหมี่ ทุ่งพระยา และท่ากระดาน บริษัทได้ขออนุญาตเลขทะเบียนใหม่ คือ 1A302/56

3) ต่างทับทิม สถานะของยา คือ ยาบรรจสุเสร็จ ทะเบียนยาเลขที่ 1A614/2534 ซึ่งถูกยกเลิกเมื่อ 22/9/57 การสำรวจพบยานี้ในร้านชำ 1 ร้านในตำบลทุ่งพระยา

4) dimetapp elixir (brompheniramine+phenylephrine) สถานะยานี้คืออันตราย ทะเบียนยาเลขที่ 2C65/

2553 มีการยกเลิกทะเบียนเมื่อ 5/5/57 การสำรวจพบยา
อยู่ในร้านชำ 1 ร้านในตำบลทุ่งพระยา

5) ยาเม็ดตำบรเทศตราพระจันทร์ (บรรเทา
นทรางตัวร้อน ลื่นเป็นฝาละออง หรือเป็นแผลในปาก)
สถานะของยาเป็นยาแผนโบราณ ทะเบียนยาเลขที่
G268/2543 มีการยกเลิกทะเบียนเมื่อ 1/12/56 การสำรวจ
พบอยู่ในร้านชำ 1 ร้านในตำบลทุ่งพระยา

6) simcone-t tablet (simethicone 80 mg) ยานี้มี
สถานะเป็นยาบรรจุเสร็จ ทะเบียนยาเลขที่ 1A365/33 ถูก
ยกเลิกทะเบียนเมื่อ 9/4/56 การสำรวจพบในร้านชำ 1 ร้าน
ในตำบลลาดกระโทง

การสำรวจร้านชำพบรายการยาที่ไม่มีเลขทะเบียน
3 รายการ คือ ยาหม่องโพลสดและยาหอมชนะลม 108
จำพวกวัดโพธิ์ ทั้ง 2 รายการพบในตำบลท่ากระดาน และ
น้ำมันหอมสมุนไพรพบในตำบลทุ่งพระยา ซึ่งยาเหล่านี้มี
ลักษณะเป็นยาสมุนไพรหรือยาแผนโบราณ ซึ่งประชาชน
เห็นว่าเป็นยาที่ไม่มียันตราย จึงไม่เห็นความสำคัญว่ายา
เหล่านี้ต้องได้รับการขึ้นทะเบียนยาแต่อย่างใด

จำนวนรายการยาในร้าน

หากพิจารณาจำนวนรายการยาที่มีในร้านชำ
พบว่า มีจำนวนเฉลี่ย 15 รายการยาต่อร้าน โดยเป็นยา
สามัญประจำบ้านจำนวนเฉลี่ย 2 รายการต่อร้าน คิดเป็น
ร้อยละ 13.3 ของจำนวนรายการยาที่มีขายในร้าน และ
จำนวนรายการยาที่ผิดกฎหมายเฉลี่ย 13 รายการต่อร้าน
คิดเป็นร้อยละ 86.7 ของจำนวนรายการยาที่มีขายในร้าน

ยาที่พบแบ่งตามข้อบ่งใช้

ยาที่สำรวจพบในร้านชำ 188 ร้านของอำเภอ
สนามชัยเขต (เฉพาะร้านชำที่มียา) มีทั้งหมด 320 ยี่ห้อ
สำหรับรักษา 21 กลุ่มอาการดังแสดงในตารางที่ 2 จำนวน
ยี่ห้อที่พบในแต่ละกลุ่มอาการสามารถสะท้อนถึงปัญหา
ความเจ็บป่วยที่ประชาชนพบป่วยและมักหาซื้อยาใช้เอง ยา
ในทุกกลุ่มอาการของโรคเป็นยาที่ผิดกฎหมายในสัดส่วนที่
สูงมาก และเป็นยาสามัญประจำบ้านน้อยมาก

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

รายการยาที่สำรวจพบในร้านชำจำแนกตามกลุ่ม
อาการรักษานั้น แสดงให้เห็นถึงกลุ่มอาการที่ประชาชนนิยม
ซื้อยาใช้เอง และความจำเป็นของประชาชนที่จะต้องมียาใช้

สำหรับแก้อาการเจ็บป่วยเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า ยาในทุก
กลุ่มอาการมีจำนวนยี่ห้อที่เป็นยาผิดกฎหมายในสัดส่วนที่
สูงมาก และเป็นยาสามัญประจำบ้านน้อยมาก ข้อมูลนี้
สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเจ็บป่วยของประชาชน และเป็น
ข้อมูลสำหรับกำหนดนโยบายระดับประเทศในเรื่องรายการ
ยาที่ประชาชนควรเข้าถึง ตลอดจนมีความปลอดภัยจากการ
ใช้ยา

การสำรวจที่พบยายี่ห้อเดียวกัน 2 ตัวของบริษัท
เดียวกัน ตัวหนึ่งถูกยกเลิกเลขทะเบียนแล้ว และอีกตัวหนึ่ง
เป็นยาที่มีเลขทะเบียนใหม่ แต่ยาทั้งสองมีรูปลักษณ์
เหมือนกัน ทำให้ผู้บริโภคและพนักงานเจ้าหน้าที่ แยกไม่
ออกว่าเลขทะเบียนไหนที่ถูกยกเลิกแล้วและเลขทะเบียน
ไหนที่สามารถขายได้ในท้องตลาด โดยเฉพาะเมื่อมีการ
เปลี่ยนแปลงส่วนประกอบในยานั้น ๆ แต่ยังใช้ชื่อเดิมและ
รูปลักษณ์ที่เหมือนเดิม เมื่อเกิดการแพ้ยาขึ้นจะทำให้เกิด
การวินิจฉัยผิดพลาดหรือเกิดความสับสน งานวิจัยนี้จึงมี
ข้อเสนอว่า ในการขึ้นทะเบียนใหม่ของยา ควรพิจารณาชื่อ
และรูปลักษณ์ของยาให้ไม่ซ้ำกับยาเดิม เพื่อให้เกิดการ
จำแนกยาได้อย่างรวดเร็ว ไม่เกิดความสับสน หรือเข้าใจผิด

การศึกษาพบยาบรรจุเสร็จ ในร้านชำในสัดส่วนที่
สูงมากเป็นอันดับ 2 รองจากยาอันตราย คือ พบเป็นสัดส่วน
ร้อยละ 92 จากการสอบถามขณะเก็บข้อมูล พบว่า
ประชาชนไม่คิดว่ายาเหล่านี้เป็นยาอันตราย เนื่องจากเห็น
ว่ามีการโฆษณาได้ ซึ่งร้านชำเองก็เข้าใจผิดว่า ยาที่โฆษณา
ได้เป็นยาที่สามารถขายได้ทั่วไปโดยไม่ต้องขออนุญาตขาย
ยา ในทำนองเดียวกัน การศึกษาพบการขายยาแผน
โบราณในร้านชำเป็นสัดส่วนที่สูงเป็นอันดับ 3 คือ ร้อยละ
58.6 นั้น ประชาชนก็คิดเช่นเดียวกันว่า ยาแผนโบราณคือ
ยาสมุนไพร ซึ่งไม่มีอันตรายเหมือนกับยาแผนปัจจุบัน

ข้อค้นพบจากการวิจัยหนึ่งคือปัญหาการใช้ยา
ปฏิชีวนะในสัตว์ ได้แก่ การใช้ยาคลอแรมเฟนิคอลหรือยา
แคปซูลดำ-แดง อันจะนำมาซึ่งปัญหาเชื้อดื้อยาสู่คนได้ เรื่อง
นี้จึงควรเป็นโจทย์วิจัยในอนาคต

ระบบการตรวจสอบเลข อย.หรือเลขทะเบียน
ผลิตภัณฑ์ ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาใน
ปัจจุบันนั้น เน้นประโยชน์ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบ
เลขทะเบียนหรือชื่อการค้าว่า ผลิตภัณฑ์ได้รับการขึ้น
ทะเบียนอย่างถูกต้องหรือไม่เท่านั้น ซึ่งยังไม่เพียงพอที่จะ
ให้ประชาชนใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองตนเองได้ ระบบ
ดังกล่าวควรมีรายละเอียดเพิ่มเติม เช่น ส่วนประกอบ รูป
เม็ดยา และรูปลักษณ์ เป็นต้น การวิจัยยังพบยาที่ถูกยกเลิก

เลขทะเบียนไปนานแล้วถึง 5 ปี แต่ยังวางขายอยู่ในร้านชำ จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมถึงระบบการเรียกคีนยาออกจากท้องตลาด

การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัด คือ ขณะที่เข้าสำรวจ ผู้ให้ข้อมูลในร้านชำอาจยังไม่พร้อมในการให้เข้าสำรวจ เช่น อยู่ในเวลาที่กำลังขายดี หรือภาวะอารมณ์ของเจ้าของร้านชำในขณะนั้น จึงอาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน การเก็บข้อมูลรายการยาอาจเก็บได้ไม่สมบูรณ์ เพราะเจ้าของร้านชำอาจจะตระหนักดีว่าตนเองมียาที่ผิดกฎหมายในครอบครอง จึงเก็บซ่อนยาที่ผิดกฎหมายไว้ ทำให้ผู้วิจัยไม่อาจเก็บข้อมูลได้ ผลการประเมินความชุกของการขายยาผิดกฎหมายในร้านชำจึงน่าจะต่ำกว่าความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม หากร้านใดปฏิเสธการให้เข้าสำรวจอย่างสิ้นเชิง ผู้วิจัยจะไม่ดำเนินการสำรวจ ซึ่งพบเพียง 4 ร้านในการวิจัย

สรุปผล

การสำรวจร้านชำใน 4 ตำบลของอำเภอสนามชัย เขต ได้ผลเหมือนกันในทั้ง 4 ตำบล คือ มีการขายยาอันตรายและยาบรรจุเสร็จ ในร้านชำเกือบทุกร้าน ร้านชำจำนวนมากเข้าใจผิดว่า ยาอันตรายและยาบรรจุเสร็จ ที่ตนขายอยู่นั้น เป็นยาสามัญประจำบ้าน เพราะเห็นว่าการโฆษณาในสื่อต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย การสำรวจร้านชำ 198 ร้าน พบร้านชำที่ไม่มีขายยา 10 ร้าน ร้านชำที่ขายยามีจำนวนทั้งหมด 188 ร้าน (ร้อยละ 94.95) ร้านเหล่านี้มีการ

ตารางที่ 2. จำนวนยี่ห้อยาที่สำรวจพบในร้านชำแบ่งตามข้อบ่งใช้

กลุ่มข้อบ่งใช้	จำนวนยี่ห้อ	ชนิดของยาตามกฎหมาย				
		สามัญประจำบ้าน	อันตราย	บรรจุเสร็จ	แผนโบราณ	อื่นๆ
ปวด/ลดไข้/หวัด	52	6	30	8	7	1 ¹
ปวดข้อและกล้ามเนื้อ	42	3	26	9	2	2 ²
ปวดท้อง/ท้องอืด	35	6	4	21	3	1 ³
ไอ/ขับเสมหะ	33	8	11	13	1	-
ปฏิชีวนะ	26	-	26	-	-	-
โรคผิวหนัง	22	2	6	12	2	-
บำรุงร่างกาย	15	1	2	3	8	1
ปากและคอ	17	2	5	1	8	1 ³
แก้ไมเกรน/เวียนหัว	12	1	7	-	3	1 ³
แก้ท้องเสีย	11	-	9	2	-	-
ถ่ายพยาธิ	10	-	9	1	-	-
ใส่แผล/ล้างแผล	10	2	-	7	-	1 ³
หยอดตา/ล้างตา	8	-	7	1	-	-
ยาสตรี	7	2	-	5	-	-
ยาคุม	6	3	-	1	2	-
ยาระบาย	5	2	1	-	1	1 ³
ยากุมกำเนิด	4	-	4	-	-	-
ยาบรรเทาโรคผิวหนัง	2	1	-	-	1	-
ยาแก้ปวดไมเกรน	1	-	1	-	-	-
ยารักษาโรคทางเดินปัสสาวะ	1	-	-	1	-	-
สเตียรอยด์	1	-	-	-	-	1 ⁴
รวม	320	39	148	85	38	10

- 1: แบ่งบรรจุ 2: ไม่ขึ้นทะเบียนยา
3: ยกเลิกทะเบียน 4: ยาควบคุมพิเศษ

ขายยาที่ผิดกฎหมายทุกร้าน การสำรวจพบการจำหน่ายยาชุดในร้านชำร้อยละ 13.3 มียาหมดอายุในร้านชำร้อยละ 8 ร้านชำแต่ละร้านมีจำนวนรายการยาเฉลี่ย 15 รายการต่อร้าน เป็นยาถูกกฎหมายเฉลี่ย 2 รายการต่อร้าน คิดเป็นร้อยละ 13.3 ส่วนลักษณะที่ต่างกันในแต่ละตำบล คือ แหล่งกระจายยาให้ร้านชำ คือ ตำบลที่เป็นศูนย์ราชการคือตำบลคูยายหมี และที่ใกล้ศูนย์ราชการคือตำบลลาดกระทิง จะมีแหล่งกระจายยาเป็นร้านในอำเภอ แต่ตำบลที่อยู่ห่างออกไป คือตำบลทุ่งพระยาและตำบลท่ากระดานมีแหล่งกระจายยา คือ ร้านนอกเขตอำเภอ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือและช่วยเหลือของ ภาณุ.พรพรรณ สุนทรธรรม ภาณุ.จันทนา ลีสวัสดิ์ ภาณุ.วิไลวรรณ สาครินทร์ นายแพทย์ สมคิด วิระเทพ สุภรณ์ คุณเทิดศักดิ์ แพทย์ประสิทธิ์ คุณจตุพร พัฒนยินดี คุณเบญจพล สุวรรณะ คุณรัชชัย บุญศักดิ์ คุณวาทัญญวรรณ์ ไกรโรจน์ คุณธนพงศ์ ศรีสงคราม คุณยุทนา แสงสุวรรณ คุณนงนุช เอียวชุด และคุณเชิญ จันท์เจ็กที่ให้คำแนะนำ และสนับสนุนข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบคุณแผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) ที่ให้ทุนสนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. Tunthian P. Habits of drug use in Thai people. *Journal of Hematology and Transfusion Medicine* 2009; 19: 309-15
2. National Statistical Office. The 2013 survey on health and welfare. Bangkok: Statistical Forecasting Bureau, Ministry of Information and Communication Technology; 2014.
3. Public and Consumer Affairs Division, Food and Drug Administration. FDA warns convenient stores and groceries not to sell Ya-Chud and dangerous drugs—unlawful acts [online]. 2008 [cited 2016 Mar 1]; Available from: elib.fda.moph.go.th/elib/cgi-bin/opac.exe?op=dsp&cat=sub&lang=0&db=Jindex&pat=%A1%AE%CB%C1%D2%C2%20%CD%D7%E8%B9%E6%20%CD%D2%CB%D2%C3%202551&cat=sub&skin=u&lpp=20&catop=&scid=zzz&bid=38899
4. Maluengnon K, Korsangruang S, Chairab A, Nopsree T, Jirasakpisarn Y. The survey of ya-chud in Pathum-thani province. *HCU Journal* 2010; 17: 1-14.
5. Chaipichit N, Jarernsiripornkul N, Chumworathayi P. Knowledge, understanding of drug allergy and drug allergy card carrying behavior of drug allergic patients in Srinagarind hospital. *Srinagarind Medical Journal* 2009; 24: 224-30
6. Tantiwess S. Review of the state of problems and research on the Thai drug system. In: *Brainstorming for planning, research and development of drug system*. Bangkok: Health Systems Research Institute; 2007. p. 27
7. Komchadluek. Educate the communities in using dangerous drugs properly to reduce death from hypersensitivity [online]. 2014 [cited May 15, 2016]. Available from: www.komchadluek.net/news/local/196888
8. Koonyodying A. Prevalence and characteristics of antibiotic providing groceries in Amphoe Wangnuea, Lampang province. *Thai Journal of Pharmacy Practice* 2015; 7: 114-20.
9. Surin N. Prevalence and characteristics of grocery stores that sold antibiotics in Amphoe Muangpan, Lampang province. *Thai Journal of Pharmacy Practice* 2015; 7: 200-5
10. Jitprasithsiri S. Survey on drug in village of Sanamchaikhet District. Sanamchaikhet: Department of Pharmacy, Sanamchaikhet Hospital; 2009.
11. Sanamchaikhet District Health Office. Grocery store registration. Sanamchaikhet; Sanamchaikhet District Health Office; 2016.
12. Khuyaimee Sub-district Administrative Organization. Khuyaimee sub-district [online]. 2016 [cited 2016 May 15]. Available from: www.khuyaimee.go.th/page.php?id=2655.
13. Thakradarn Sub-district Administration Organization. Thakradarn sub-district [online]. 2016. [cited May

- 15, 2016]. Available from: tkd.go.th/public/history/data/index/menu/22.
14. Thungpraya Sub-district Administration Organization . Thungpraya sub-district [online]. 2016. [cited May 15, 2016]. Available from: www.thungpraya.org/15244034/สภาพและข้อมูลพื้นฐาน.
15. Ladkrathing Sub-district Administration Organization . Ladkrathing sub-district. [online]. 2016. [cited May 15, 2016]. Available from: lkt.go.th/public/communityinfo/data/index/menu/177.